

ZAMEK KRÓLEWSKI NA WAWELU

Piastowie na Wawelu

WŁADYSŁAW ŁOKIETEK

ten, który zjednoczył
Królestwo Polskie

(1260- 1333)

„Mąż dzielny umysłem i czynem, którego nie należy oceniać ze szczupłej jaką wziął od przyrodzenia postawy, ale z bohaterskiej duszy, co w niedużym lecz krzepkim mieszkła ciele. Od młodości aż do zgrzybiałego wieku zachował czerstwość umysłu i ciała. Gdyby kto o nim sądzić chciał z jego wzrostu, nie znalazłby nawet postawy godnej rycerza: ale ciało jego szczupłe i drobna postawa, dla której nazwano go Łokietkiem, jakby łokieć ledwo trzymającym miary, uzacniała dusza wielka, nagradzając wzrost niski bohaterskimi umysłu przymiotami.”

Kronika Jana Długosza

KORONACJA

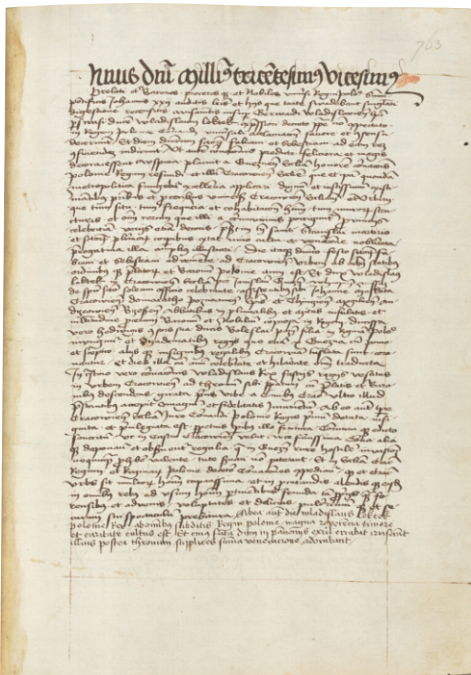
Przytoczony poniżej opis koronacji Władysława Łokietka pochodzi z kroniki Jana Długosza, który czerpał wiadomości z dawnych źródeł i dlatego jego opis uchodzi za wiarygodny, mimo że powstał ponad sto lat po wydarzeniach.

„Pracłaci i baronowie, dostojnicy i szlachta całego królestwa polskiego wysłuchawszy pisma papieża Jana XXII i ukrytej w nim rady, nadto przekonani wskazówkami biskupa wrocławskiego Gerwarda, nie wyczekując już dokładniejszego dekretu papieskiego, postanowili w jednomyślniej zgodności ukoronować księcia Władysława Łokietka na króla Polski, a dla dokonania tego dzieła naznaczają dzień św. Fabiana i Sebastiana (20 stycznia 1320 r.). By zaś koronacja ta odbyła się tym świetniej i pod tym pomyslniejszą wróżbą, spodobało się im zaszczyt ten odjąć katedrze gnieźnieńskiej a związać go katedrą krakowską, która też ongi piastowała godność metropolitarną. [...]

W niedzielę tedy w dzień św. Fabiana i Sebastiana przybyli do Krakowa przedstawiciele wszystkich warstw i stanów, pracłaci i baronowie Polski i księżę Władysław Łokietek w katedrze krakowskiej namaszczoney został przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Janisława wasystencji biskupów: Jana Muskaty krakowskiego, Domarata poznańskiego i opatów tynieckiego, mogińskiego, jędrzejowskiego i brzeskiego i w obecności tłumu dostojników i rycerstwa niezliczonego, na króla, żona zaś jego księżna Jadwiga, córka Bolesława księcia poznańskiego, na królowę Polski, oraz ukoronowani oboje koronami królewskimi, które przyniesiono z Gniezna do Krakowa wraz z jabłkiem i berłem i innymi insygniami królewskimi. Dzień ten spędzono w niezmiernej radości i przepychu. Nazajutrz zaś po koronacji król Władysław przybrany w królewski strój, objechawszy najpierw miasto wjechał wraz z pracłatami i baronami do Krakowa na tron przygotowany dla siebie, gdzie od mieszczan krakowskich odebrał hołd i przysięgę wierności.

Owego czasu katedra krakowska została po raz pierwszy wyposażona, odznaczona i uprzywilejowana prawem koronowania królów Polski, by go już na wieki zażywać, a nadto uchwalono jednomyślnie, by w grodzie krakowskim jako najlepiej warownym przechowywane były nadal korona i inne regalia (klejnoty królewskie), których niepodobna było bezpiecznie ustrzec w osadzie gnieźnieńskiej, niezdolnej o bronić się najazdowi nieprzyjacielskiemu. I odtąd odbywają się w katedrze Krakowskiej koronacje królów i królowych Polski, gdy miasto Kraków do pomieszczenia znacznej ludności najsposobniejsze i we wszystkie rzeczy do życia i potrzeby ludzkiej służące najlepiej opatrzone, tak swoim, jak i obcym przechodniom i wygod, i przyjemności, i bezpiecznego a wielce powabnego użyczyć mogło schronienia.

Od tego dnia zaś Władysław Łokietek czczony był jako król Polski przez wszystkich swych poddanych z wielkim szanowaniem, bojaźnią i miłością. A ci, którzy naśmiewali się przedtem z jego losu, gdy jako wygnaniec błąkał się po Węgrzech, następnie z najwyższą czcią i w pokorze chylili się u jego tronu.”

ANNALES POLONIAE AD ANNUM 1406. AUTOGRAPHUM.
1450-1480 znane także jako: AUTOGRAF
karta 763 z księgi IX
Własność Fundacji XX. Czartoryskich

POSZUKAJ ODPOWIEDZI w tekście kroniki

- Czy Władysław Łokietek mógł się koronować bez zgody papieża?
- W jakim dniu i którego roku odbyła się koronacja?
- Czy w Krakowie jest jeszcze jakieś miejsce, które było związane z ceremonią koronacji Władysława Łokietka?
- W Kronice Jana Długosza jest mowa o koronach, berłach i jabłkach królewskich. Jak myślisz, czy to wszystkie insygnia koronacyjne?
- Które z insygniów koronacyjnych nazywamy Szczerbcem?

INSYGNIA KORONACYJNE
rysunek rok 1764
Józef Krzysztof Werner
Gabinet Rycin Biblioteki Uniwersyteckiej
w Warszawie.

- Co uchwalono w sprawie insygnii koronacyjnych?
- Jak myślisz, czy jest na Wawelu miejsce, gdzie dziś możemy zobaczyć insygnia koronacyjne?
- Czy wszystkie insygnia koronacyjne używane podczas uroczystości możemy dziś zobaczyć na Wawelu?
- Dlaczego jedno z insygniów koronacyjnych jest dzisiaj tak cenne?

OŁTARZ OJCZYZNY - ARA PATRIAE tak nazywamy dziś miejsce w Katedrze na Wawelu, gdzie spoczywa patron świątyni i Królestwa Polskiego Św. Stanisław. Jaki to ma związek z Władysławem Łokietkiem?

Umocnienie zjednoczonego Królestwa Polskiego wymagało od Władysława Łokietka ciągłych działań. Jego trzynastoletnie panowanie jako króla to nie były spokojne rządy. Wciąż trwały walki o wpływy na ziemiach będących w jego władaniu i walki o ziemie niegdyś utracone. Jednym z najbardziej niebezpiecznych wrogów odrodzonego Królestwa Polskiego był Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie. Po długich walkach królowi Władysławowi udało się złamać potęgę Zakonu Krzyżackiego. Po bitwie pod Płowcami w roku 1331 Władysław Łokietek jako triumfator wrócił do Krakowa i złożył jako pierwszy dowód chwały, zdobyte na Krzyżakach trofea. To uroczyste podziękowanie odbyło się przed ołtarzem Świętego Stanisława. Ten ceremoniał miał symboliczne znaczenie. Niestety nie wiemy jak wyglądały trofea złożone przez Władysława Łokietka ale znamy chorągwie, które Władysław Jagiełło jako wotum i podziękowanie złożył po zwycięstwie grunwaldzkim. Tę wiedzę zawdzięczamy Janowi Długoszowi. Dzięki niemu powstało dzieło „Banderia Prutenorum” swoisty katalog chorągwi, których kopie możemy dziś zobaczyć w skarbcu na Wawelu.

Z czasem polscy władcy jak nakazywała wiara i tradycja przed ołtarzem patrona ojczyzny zanosili modlitwy o wstawiennictwo w bitwach a w podzięce za zwycięstwo składali trofea jako wotum. I tak zaczęła się tradycja, której początek dał król Władysław Łokietek. Nie zmieniło się to nawet wtedy, gdy królowie polscy rezydowali w Warszawie.

ZAMEK KRÓLEWSKI NA WAWELU - piwnica XIV wiek. Kopie chorągwi grunwaldzkich wg Długosza

- Aria Patriae - czy wiesz do znaczą te słowa?
- Czy znasz język, którym posługiwano się w czasie oficjalnych uroczystości a także zapisywano historię, nie tylko w Polsce ale również w średniowiecznej Europie?
- W którym miejscu w katedrze znajduje się Ołtarz Ojczyzny?
- Gdzie dzisiaj możemy zobaczyć kopie chorągwi, które Jagiełło złożył jako wotum?
- Czy znasz jakąś postać historyczną, która była kronikarzem i opisała dawne dzieje?

POGRZEB Władysława Łokietka, który jako król panował na Wawelu zaledwie trzynaście lat, był zapewne bardzo uroczystą ceremonią. Niestety nie zachowało się wiele źródeł pisanych na ten temat. Jedno z nich to Kronika Janka z Czarnkowa, który tak to opisał:

...” Roku pańskiego 1333-go, w czwarty dzień Id Marcowych, zmarł przesławny pan Władysław, król polski, w zamku krakowskim, i tamże, w kościele krakowskim katedralnym, z lewej strony chóru, naprzeciw wielkiego ołtarza, spoczywa pogrzebany”...

Katedra na Wawelu w trakcie ceremonii pogrzebowej wyglądała zupełnie inaczej niż w czasie koronacji. W okresie rządów Władysława Łokietka rozpoczęła się przebudowa nadwyręzonej czasem i zniszczonej pożarem świątyni romańskiej. Kiedy miał miejsce pogrzeb Łokietka ołtarz główny i jego otoczenie zachwycały już nową architekturą gotyku. Sarkofag króla Władysława z polecenia syna Kazimierza Wielkiego również został zbudowany jako gotycki. Był pierwszym tego typu w katedrze. Kiedy w roku 1364 nowa katedra była gotowa i nastąpiła jej konsekracja, podobne sarkofagi królewskie otoczyły prezbiterium i nawę główną. Natomiast w XIV i XV wieku cały kościół otoczył pierścień gotyckich kaplic z krzyżowo-żebrowymi sklepieniami, których wnętrza rozświetlały duże okna wypełnione witrażami.

Pomnik nagrobny Władysława Łokietka wykonany został z wapienia pińczowskiego. Był to okazały sarkofag, który składał się z tumbi i baldachimu. Na tumbie nagrobka zostali w naturalnych pozach przedstawieni płaczkowie, którzy swoimi gestami wyrażali smutek, rozpacz i ból po odejściu władcy. Postać króla została przedstawiona jako śpiąca, co miało symbolizować oczekiwanie na zmartwychwstanie. Baldachim, który nakrywał tumbę został wsparty na ośmiu wolnostojących i smukłych kolumnach. Jego zwieńczenie stanowiły strzeliste arkady zamknięte ostrym łukiem. Szczyty arkad wypełnione ślepymi maswerkami, wieńczyły kwiatony.

NAGROBEK KRÓLA POLSKI WŁADYSŁAWA ŁOKIETKA
wapień pińczowski, ok. 1333
Katedra na Wawelu w Krakowie

- Jak myślisz, czy sarkofag Władysława Łokietka jest jedynym gotyckim nagrobkiem, jaki dziś w Katedrze możemy zobaczyć?
- Po przeczytaniu tekstu podkreśl charakterystyczne cechy gotyku: SKLEPIENIE krzyżowo-żebrowe, kolebkowe, ŁUK półokrągły, ostry, OKNA duże z witrażem, małe z podziałem na kolumny, FORMY ARCHITEKTONICZNE są ciężkie, masywne, lekkie, smukłe strzeliste, RZEŻBY POSTACI są statyczne, wyrażają emocje, MOTYWY RZEŻBIONE bazują na formach geometrycznych, roślinnych.
- Czy w postaci z nagrobka znajdują się jakieś szczególne elementy, dzięki którym możemy powiedzieć, że to postać króla?

Zamek Królewski na Wawelu

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Zrealizowano w ramach programu stypendialnego Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego - Kultura w sieci